

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента, викладача відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство Національної академії прокуратури України Бауліна Олега Вячеславовича на дисертацію Саєнко Галини Юріївни за темою «Провадження на підставі угод у кримінальному процесі України», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми. Провадження на підставі угод у кримінальному процесі України запроваджено з набранням чинності Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року (далі –КПК України), який суттєво змінив систему і порядок здійснення кримінально-процесуальної діяльності. Зазначена форма провадження є одним з яскравих проявів переведення карального вектору кримінально-правової політики держави у напрям служіння захисту прав, свобод і законних інтересів людини. Сучасний стан реалізації цієї новації органами кримінальної юстиції України вказує, що вона досить швидко була сприйнята слідчою і судовою практикою. Її позитивно оцінюють як сторони і органи правосуддя, так і інші учасники правовідносин та громадськість.

Одночасно, недостатність наукових досліджень правової природи провадження на підставі угод, неоднозначне ставлення юристів до розуміння окремих норм, що регулюють процесуальні відносини у провадженнях даної форми, засвідчили існування цілої низки проблемних питань, які потребують свого розв'язання на доктринальному рівні та подальшого нормативного врегулювання.

Питання провадження на підставі угод завжди були предметом уваги відомих представників процесуальної науки. Вони висвітлені у працях Ю. П. Аленіна, Г. П. Власової, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної,

08	ЗР НАВС	20 12р.
	4578	
	09	
	кількість аркушів:	
	8	додаток -

О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, В. Т. Нора, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, Л. Д. Удалової, В. М. Тертишника, О. Ю. Татарова, М. Є. Шумили, О. Г. Яновської та ін. Цим питанням присвятили свої дисертації Є. В. Повзик, О. О. Леляк, Р. В. Новак, О. В. Стратій. Але, у зазначених працях окремі і досить важливі, як у загально теоретичному, так і практичному плані, аспекти провадження на підставі угод залишилися не розкритими.

Якраз з'ясуванню таких проблем, що пов'язані з провадженням на підставі угод на сучасному етапі розвитку вітчизняного кримінального процесу, присвячена дисертація Саєнко Г. Ю., а отримані нею нові наукові результати у вигляді висновків з визначення сутності, змісту і властивостей провадження на підставі угод та пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення чинних норм кримінально-процесуального права і практики їх застосування сприятимуть підвищенню якості функціонування системи кримінальної юстиції України.

Таким чином, зазначена робота є актуальною, її мета і завдання полягають у з'ясуванні юридичного змісту і властивостей кримінального провадження на підставі угод, визначенню оптимальної процедури укладання таких угод і їх правових наслідків, що становить значний інтерес для слідчої і судової практики, а отримані результати суттєво збагачують сучасні наукові знання про угоди у кримінальному процесі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано у відповідності до Стратегії національної безпеки України, затверджених Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., визначених у наказі МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, та Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 рр., схвалених Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 28 від 29 жовтня 2013 р.).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної

академії внутрішніх справ 30 жовтня 2012 р. (протокол № 30), уточнено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 28 лютого 2017 р. (протокол № 5) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (реєстр. номер 1355, 2013 р.).

Емпіричну базу дисертації становлять результати вивчення 150 судових рішень, ухвалених у 2013–2016 рр. та опитування 183 осіб, із яких 53 суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, 80 помічників суддів, консультантів та інших фахівців суду в галузі кримінального права та процесу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, 30 прокурорів Головного управління підтримання державного обвинувачення в судах Генеральної прокуратури України і 20 адвокатів м. Києва та Київської області, що є достатнім для здійснення науково обґрунтованих висновків з досліджуваних здобувачем питань.

Дисертаційне дослідження вирізняється науковою новизною, оригінальним теоретичним осмисленням поставлених в ньому проблем та своєю практичною спрямованістю. Здобувач здійснила необхідний науковий аналіз поглядів щодо поняття, сутності, змісту, класифікації та властивостей кримінального провадження на підставі угод.

На основі аналізу законодавства та літературних джерел за темою дослідження автор доводить, що обґрунтованість судового рішення обумовлюється підставами для його ухвалення, встановленими за об'єктивно з'ясованих обставин, підтверджених дослідженими в судовому засіданні та оціненими судом доказами, а вмотивованість - наведенням належних і достатніх мотивів його ухвалення, а також обґрунтовує неприпустимість бланкетного нормативного врегулювання підстав і порядку ухвалення окремих видів судових рішень та формулює удосконалене визначення поняття судових рішень у кримінальному провадженні; визначає систему рішень суду першої інстанції, з наведенням їх класифікації за характерними ознаками; розкриває

зміст властивостей судових рішень у кримінальному провадженні.

Викладений автором науково-аналітичний огляд теоретичних положень стосовно угод у кримінальному провадженні та характерних для них ознак, дав змогу запропонувати власну авторську позицію у цих питаннях. З приводу удосконалення правового регулювання порядку укладання угод у кримінальному провадженні та їх правових наслідків, здобувачем ґрунтовно, з належною аргументацією зроблено висновок щодо необхідності внесення певних змін до Кримінального процесуального кодексу України.

Дисертаційну роботу Саєнко Г. Ю. характеризує висока методологічна і загальнотеоретична культура, новизна і оригінальність теоретичних висновків та наукова обґрунтованість пропозицій.

Методологія дисертаційного дослідження базується на положеннях діалектико-матеріалістичного методу пізнання соціальних явищ та процесів, і таких спеціальних методів дослідження як історико-правовий, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-правовий, системно-структурного аналізу, соціологічний. Комплексне застосування цих методів забезпечило переконливість, всебічність, повноту та об'єктивність отриманих наукових результатів.

Особливо слід підкреслити наукову обґрунтованість рецензованої праці, що полягає в належній аргументованості положень, які запропоновані автором, на підставі проведеного нею аналізу інших висловлених вченими думок з питань, що є предметом даного дослідження.

Здійснене автором викладення дисертаційного матеріалу дозволило зробити істотний внесок у вирішення комплексу проблем, що існують в кримінальному провадженні і є пов'язаними із врегулюванням порядку укладання, затвердження та виконання угод у кримінальному провадженні.

Слід відзначити наступні висновки та теоретико-нормативні конструкції, обґрунтовані в дисертації: визначення і розкриття змісту структури, цілей та специфічних властивостей кожного з двох основних видів угод у кримінальному провадженні: про примирення і про визнання винуватості;

висновок про дію засади пропорційності у кримінальному провадженні на підставі угод; визначення поняття угоди у кримінальному процесі; а також пропозиції щодо удосконалення чинного кримінально-процесуального законодавства України.

Основні теоретичні положення та висновки дослідження доповідалися автором на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Реформування системи кримінальної юстиції в Україні: кримінально-правові, кримінально-процесуальні та криміналістичні проблеми» (м. Ірпінь, 16 листопада 2012 р.), «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 28 березня 2013 р.), «Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи» (м. Дніпропетровськ, 9–10 травня 2014 р.), «Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу» (м. Херсон, 6–7 червня 2014 р.), «Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (м. Львів, 24–25 жовтня 2014 р.), «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики» (м. Кривий Ріг, 22–23 травня 2015 р.), «Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 7 липня 2016 р.), «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 3 березня 2017 р.).

Основні положення і висновки дисертації, рекомендації та пропозиції автора опубліковані у 13 наукових публікаціях: п'яти статтях у наукових юридичних виданнях, у тому числі, чотири – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – у фаховому іноземному науковому виданні, та восьми тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Текст автореферату цілком відповідає змісту дисертації. Наукові публікації автора з достатньою повнотою передають її зміст.

Особливу цінність та важливість для науки мають обґрунтовані автором теоретичні положення, що розкривають правову природу угод у кримінальному провадженні, а також рекомендації дисертанта, які слід враховувати в сучасній

нормотворчій, слідчій, прокурорській та судовій практиці. Результати проведеного автором дослідження можуть бути використані як у діяльності органів і установ системи кримінальної юстиції, так і у вищих закладах юридичної освіти при вивченні курсу кримінального процесу та споріднених з ним спецкурсів, при підготовці методичних вказівок, а також у науково-дослідницькій роботі.

Дисертант проявила здібності аналізувати матеріал, виявила вміння робити узагальнення та вносити важливі пропозиції, які є потрібними і корисними для органів кримінальної юстиції України.

Віддаючи належне автору у глибокому дослідженні даної теми, слід, відзначити, що в роботі є окремі положення, які вимагають критичного ставлення.

Так, по-перше, у підрозділі 1.3. «Правова природа, підстави та умови угоди в кримінальному процесі» дисертації (на стор. 57, стор. 8 автореферату дисертації) автор, досліджуючи правову природу угоди у кримінальному процесі, дійшла висновку, що «підставою виникнення тих відносин, в які вступають учасники кримінального провадження з метою укладання угоди, є юридичний факт – вчинення особою кримінального правопорушення». При цьому помилково зазначає, що поява такого факту є умовою для виникнення процесуальних відносин, які одночасно можуть існувати лише з кримінальними, і лише факт вчиненого злочину дає підставу органу досудового розслідування збирати й оцінювати докази винуватості підозрюваної особи у вчиненні злочину, а «між особою, котра вчинила кримінальне правопорушення, та державою складаються два види правовідносин: кримінальні та кримінально-процесуальні». Проте, що держава є суб'єктом кримінально-правових відносин, а в кримінально-процесуальних відносинах суб'єктами від її імені або в її інтересах виступають слідчі і керівники органів досудового розслідування, прокурори і керівники органів прокуратури, слідчі судді, судді і суди. Також відомо, і про це свідчать непоодинокі судові помилки, внаслідок яких засуджувалися невинуваті особи, що кримінально-процесуальні відносини

виникають внаслідок надходження інформації (заяви, повідомлення) до компетентного органу про вчинення злочину і не завжди є обумовленими дійсним існуванням кримінально-правових відносин. Таким чином, використана здобувачем аргументація для доведення своєї позиції у цьому питанні є непереконаливою.

По, друге, віддаючи належне автору в її намаганнях удосконалити поняття угоди в кримінальному процесі (с.10 дисертації, с.5 автореферату дисертації) та розкрити правову сутність угод у кримінальному провадженні (у підрозділі 2.1. «Види угод у кримінальному процесі: загальна характеристика» на с.72, 78 дисертації і с.9 автореферату дисертації) як своєрідних переговорів, нам важко погодитися з тим, що «такі переговори виступають якісно новими процесуальними відносинами між учасниками кримінального провадження», оскільки вони не достатньо врегульовані нормами кримінально-процесуального права, в яких є лише окремі положення щодо ініціювання і укладання угод та вимоги до їх змісту як документів. Отже, зазначений аспект у запропонованому дисертантом визначенні поняття та сутності угоди у кримінальному провадженні, потребує додаткового пояснення.

Висловлені зауваження не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження Саєнко Г.Ю., оскільки вони, переважно, стосуються окремих дискусійних положень сучасної процесуальної теорії та не зменшують цілком приємного враження від проведеної нею і оформленої у відповідності до вимог Міністерства освіти і науки України роботи, а також значущості отриманих наукових результатів.

ВИСНОВОК

Аналіз дисертаційного дослідження свідчить про те, що своєю працею Саєнко Галина Юріївна зробила значний внесок у розвиток теорії кримінального процесу, зокрема у формування наукового знання про провадження на підставі угод, суттєво оновила доктринальне бачення проблем, пов'язаних із укладанням, затвердженням і виконанням угод у кримінальному

процесі, посилила масив напрацювань для законопроектної роботи з цих питань та у повній мірі проявила здібності проводити самостійні дослідження на монографічному рівні.

Ознайомлення з рукописом дисертаційної роботи дає підстави зробити висновок, що дисертація Саєнко Г.Ю. за темою «Провадження на підставі угод у кримінальному процесі України», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, є завершеною монографічною працею, яка виконана на належному рівні. Вона містить результати проведених автором досліджень та науково обґрунтовані положення, які у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання з визначення сутності і властивостей провадження на підставі угод у кримінальному процесі України, що має істотне значення для науки кримінального процесу, законопроектної, слідчої, прокурорської та судової діяльності. Отже, вона відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Саєнко Галина Юріївна, у повній мірі заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук із зазначеної спеціальності.

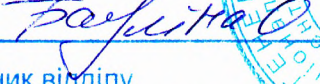
Офіційний опонент:

Викладач відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство

Національної академії прокуратури України
кандидат юридичних наук, доцент

28.08.2017р.

О.В. Баулін

Підпис засвідчую
Начальник відділу
документального забезпечення
"28" 08 2017 року

